

14. *Открытый отчет Группы СКМ 2012.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.scm.com.ua/m/documents/SCM_Public_Report-2012_rus_1.pdf.

15. *Открытый отчет Группы СКМ 2011.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.scm.com.ua/m/documents/SCM_Public_Report-2011_rus_1.pdf.

16. *Про Group DF.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: groupdf.com/ua/about.

17. *Вербьяный В. Миллиарды из хаоса / В.Вербьяный // Forbes. Україна.* – 2011. – № 9. – С. 86–95.

18. *Джуринський В. О. Правове становище господарських об'єднань в Україні: монографія / В.О.Джуринський.* – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 224 с.

19. *Точилін В. О. Вертикально-інтегровані структури гірничо-металургійного комплексу України: стан та напрямки розвитку / В.О.Точилін, В.В.Венгер // Економіка і прогнозування.* – 2008. – № 3. – С. 70–86.

20. *Гальчинський А. Лібералізм: уроки для України / А.Гальчинський.* – К.: Либідь, 2011. – 288 с.

21. *Геєць В. М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку: монографія / В.М.Геєць.* – К.: Ін-т екон. та прогноз. НАН України, 2009. – 864 с.

22. *Шнирко О. С. Конкурентоспроможність України в умовах глобалізації: монографія / О.С.Шнирко.* – К.: Ін-т екон. та прогноз. НАН України, 2009. – 456 с.

23. *Манцуров І. Г. Інституційне планування в системі державного регулювання економіки: монографія / І.Г.Манцуров.* – К.: НДЕІ, 2011. – 655 с.

24. *Майорова Т. В. Інвестиційний процес і фінансово-кредитні важелі його активізації в Україні: монографія / Т.В.Майорова.* – К.: КНЕУ, 2013. – 332 с.

25. *Юрченко А. Ликвидности в мире столько, что она будет заходить в Украину даже после снижения рейтинга страны / А.Юрченко. Интервью с И.Мазепой // Власть денег.* – 2013. – № 51–52. – С. 16–18.

26. *Гринева А. Пятый элемент / А.Гринева, В.Хомяков // Инвестгазета.* – 2012. – № 48. – С. 26–29.

Дослідження /

УДК 336.71.078.3 (075.8)

■ **Руслан Набок** *Ruslan Nabok*

Заступник начальника управління – начальник відділу аналізу процедур інспектування департаменту інспектування банків Національного банку України, кандидат економічних наук

Ph.D. (Finance), Deputy Head of the Office – Head of the Division for Analysis of On-Site Inspection Procedure of the Department for Inspection of Banks of the National Bank of Ukraine

Системно важливі банки: підходи до побудови нагляду

Systemically important banks: approaches to the building of banking supervision

У статті розглянуто методологічні та практичні підходи до побудови системи нагляду за системно важливими банками, зокрема проаналізовано основні критерії, які доцільно враховувати для виявлення та оцінки системно важливих банків; здійснено огляд досвіду окремих країн.

The article considers methodological and practical approaches to the building of the system of banking supervision over systemically important banks. In particular, the author analyzes basic criteria that should be taken into account when identifying and rating systemically important banks and reviews the experience of separate countries in this field.

Ключові слова: системно важливий банк, банківський нагляд, підвищена здатність до поглинання збитків.

Key words: systemically important bank, banking supervision, high loss absorption.

Еволюція банківського сектору, лібералізація вимог щодо руху/проникнення капіталів між країнами породжують нині нові виклики перед

національними регуляторами.

Серед ініціатив Базельського комітету з питань банківського нагляду (надалі – БКБН) щодо підвищення

стабільності банківського сектору є зокрема розробка документів, присвячених роботі з системно важливими банками. Ними передбачено, що з

метою забезпечення стабільності банківської системи нагляд за системою важливими фінансовими установами (СВФУ) повинен ґрунтуватися на таких передумовах:

– зниження морального ризику через забезпечення ефективного регулювання;

– здатність до підвищеного поглинання збитків;

– інтенсивний та ефективний банківський нагляд.

Системно важливі фінансові установи створюють певне викривлення банківської системи та призводять до непропорційного розподілу системного ризику. Це відбувається тому, що такі банки мають розширену підтримку уряду та можуть бути недостатньо відповідальними (це призводить до збільшення левериджу та здійснення ризикованішої діяльності). Системно важливі банки потребують значних витрат на підтримку їхньої діяльності/врятування, які залежать від:

– масштабу (розміру) діяльності (size);

– взаємозв'язків з іншими фінансовими інститутами та ринками (interconnectedness);

– можливості заміни фінансової установи (substitutability).

На саміті в Сеулі (листопад 2010 року) було сформульовано рекомендації щодо зниження морального ризику для СВФУ, зокрема виокремлено такі:

– системно важливі фінансові установи повинні мати підвищену здатність до поглинання збитків із метою зменшення ймовірності їх дефолту;

– нагляд за СВФУ має бути спрямований на виявлення проблем на ранніх стадіях, тобто бути упереджувачим;

– основна фінансова інфраструктура повинна бути стійкою до поширення ризиків;

– наявність ефективної політики, яка відповідає вимогам регулятора.

ПІДХІД ДО ОЦІНКИ G-SIBs

У листопаді 2011 року Базельський комітет з питань банківського нагляду прийняв документ¹ з питань методології оцінки глобально важливих системних банків (надалі – G-SIBs). Цей документ містить ме-

¹ “Системно важливі банки на глобальному рівні: методологія оцінювання та вимоги до додаткового поглинання втрат, БКБН”, листопад 2011 року. (Global systemically important banks: assessment methodology and the additional loss absorbency requirement, BCBS).

Таблиця 1. Категорії та індикатори для ідентифікації G-SIBs

Категорія (вага)	Індикатор індивідуальний	Вага індикатора, %
Розмір (20%)	Сума всіх позицій, визначених для розрахунку коефіцієнта левериджу відповідно до Базеля III	20
Взаємопов'язаність (20%)	Активи всередині фінансової системи	6.67
	Зобов'язання всередині фінансової системи	6.67
	Цінні папери емітовані	6.67
Взаємозамінність / інфраструктура фінансової установи (20%)	Активи під управлінням (зберіганням)	6.67
	Діяльність у сфері здійснення платежів	6.67
	Вартість гарантованих (підписаних) угод на борговому ринку та ринку капіталу	6.67
Між'юрисдикційна діяльність* (20%)	Вимоги між'юрисдикційні	10
	Зобов'язання між'юрисдикційні	10
Ступінь складності (інтеграції) (20%)	Вартість позабіржових деривативів	6.67
	Активи 3 рівня	6.67
	Цінні папери для торгівлі та продажу	6.67

* Тільки для G-SIBs.

Таблиця 2. Розподіл G-SIBs за 2013 рік

Кошик (вимоги)	Розподіл G-SIBs	Діапазон загальної оцінки (базових в. п.)
5 (+3.5% *)	–	530–629
4 (+2.5%)	ЕйчЕсБіСі (HSBC), ДжіПі Морган Чейз (JP Morgan Chase)	430–529
3 (+2.0%)	Барклайс (Barclays), БіЕнПі Париба (BNP Paribas). Сітігруп (Citigroup), Дойче Банк (Deutsche Bank) (переміщені з 4 кошика)	330–429
2 (+1.5%)	Банк оф Америка (Bank of America), Кредит Суїс (Credit Suisse), Голдмен Сакс (Goldman Sachs) Група Кредит Агріколь (Group Credit Agricole) (переміщений з 1 кошика) Мітсубіші ЮЕФДжей ЕфДжі (Mitsubishi UFJ FG), Морган Стенлі (Morgan Stanley), Ройал Банк оф Скотленд (Royal Bank of Scotland), ЮБіЕс (UBS)	230–329
1 (+1.0%)	Банк оф Чайна (Bank of China), Банк оф Нью-Йорк Меллон (Bank of New York Mellon) (переміщений з 2 кошика), БіБіВіЕй (BBVA), Груп БіПіСі (Groupe BPCE), Індастріел енд Коммершіал Банк оф Чайна (Industrial and Commercial Bank of China) (доданий вперше), АйЕнджі Банк (ING Bank), Мізухо ЕфДжі (Mizuho FG), Нордеа (Nordea), Сантандер (Santander), Сосьєте Женераль (Societe Generale), Стандард Чартерд (Standard Chartered), Стейт Стріт (State Street), Сумітомо Мітсуї ЕфДжі (Sumitomo Mitsui FG), Юнікредит Груп (Unicredit Group), Велс Капро (Wells Fargo)	130–229

*Мінімальні додаткові вимоги для поглинання збитків (як відсоток CET1 до RWA).

Примітка. Курсивом у таблиці зазначено зміни, що відбулися в розподілі банків порівняно з минулим роком.

тодологію оцінки системної важливості банків, яка складається з таких елементів:

- підходу на основі індикаторів;
- підходу на основі кошиків;
- наглядового судження;
- періодичного перегляду та вдосконалення методології.

Базуючись на підході на основі індикаторів, БКБН виокремлює такі категорії та індикатори для ідентифікації системно важливих банків на глобальному рівні (див. таблицю 1).

БКБН виокремлює п'ять кошиків для розподілу G-SIBs та в межах методики їх оцінки відносить до різних категорій системної важливості, виходячи з рейтингу, одержаного із застосування методики оцінювання за показниками. До різних категорій

банків застосовуються різні вимоги щодо рівня додаткової здатності до поглинання збитків (правила оцінки G-SIBs, пп. 52 і 73).

Станом на початок 2014 року БКБН назвав 29 G-SIBs, які географічно розподілено так: 5 банків представляють Азію; 16 банків – Європу; 8 банків – США (див. таблицю 2).

Основними чинниками мотивації для вищих стандартів до капіталу для G-SIBs є:

– вагомий вплив/наслідок від банкрутства G-SIBs порівняно з іншими банками;

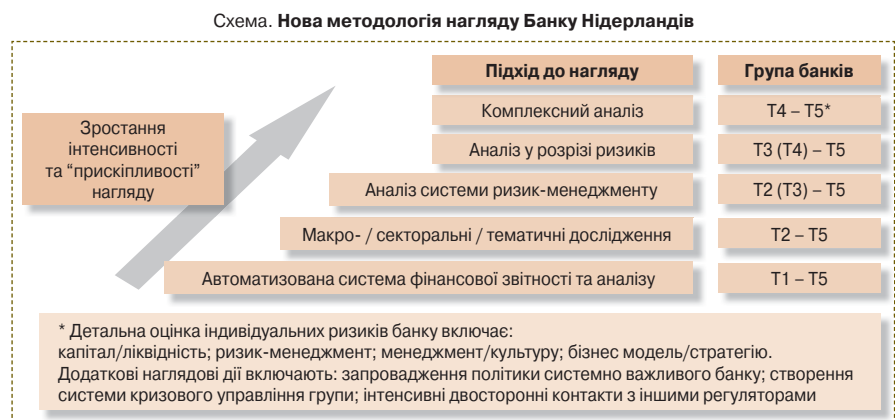
– поширення ризику на всю фінансову систему;

– відсутність урегульованості питання нагляду за G-SIBs на глобальному рівні, незважаючи на вдосконален-

ня підходів до нагляду на національних рівнях та координацію між країнами;
 – складнощі, пов'язані з адресуванням певних вимог у зв'язку з транскордонною діяльністю;
 – принцип “занадто великий, щоб упасти” передбачає моральний ризик;
 – необхідність оцінки переваг від фондування (особливо державної підтримки) G-SIBs.

ПІДХІД ДО ОЦІНКИ D-SIBs

Документом, який регламентує підходи БКБН до роботи з системно важливими банками, є “Основа для роботи з системно важливими банка-

ми на місцевому рівні” (“A framework for dealing with domestic systemically

important banks”), жовтень 2012 року. Відповідно до рекомендацій БКБН основними чинниками для оцінки діяльності системно важливих банків на місцевому рівні (надалі – D-SIBs) є: обсяг активів; взаємопов'язаність; взаємозамінність/інфраструктура фінансової установи та ступінь складності.

Для кожної конкретної країни регулятори можуть застосовувати специфічні чинники, зокрема: обсяг активів банку відносно ВВП країни; ступінь концентрації банківського сектору² або його розмір відносно ВВП; позицію банківського сектору з точки зору фінансування (зовнішнє чи внутрішнє). При цьому БКБН наводить такі принципи для роботи з D-SIBs, які розподілено на два блоки (див. таблицю 3).

Рівень підвищеної здатності до поглинання збитків для D-SIBs повинен встановлюватися на підставі рішення національних регуляторів. Водночас має існувати певний аналітичний механізм забезпечення інформацією для прийняття такого рішення. Так, наприклад, було при прийнятті БКБН політичного рішення щодо рівня додаткової здатності до поглинання збитків для G-SIBs.³ Зокрема країни, в яких розмір банківського сектору відносно ВВП є більшим, імовірно, можуть зазнати серйозних прямих економічних наслідків від краху D-SIB, ніж країни з невеликим розміром банківського сектору відносно ВВП. Хоча відношення розміру банківського сектору до ВВП і легко обчислити, його концентрацію також можна було б урахувати (оскільки крах банку у висококонцентрованому банківському секторі середнього розміру, ймовірно, матиме серйозніші на-

² Рівень концентрації (монополізації) банківського сектору визначається шляхом розрахунку індексу Герфіндала–Хіршмана (ННІ).

³ У Додатку 2 до правил для G-SIBs викладено різні емпіричні аналітичні методики, застосовані БКБН, наприклад, концепція очікуваних наслідків (expected impact concept), на основі яких БКБН приймав політичне рішення.

Таблиця 3. **Принципи роботи з D-SIBs**

№ п/п	Назва принципу
<i>Блок 1. Методика оцінки</i>	
1	Національні органи влади повинні впровадити методику оцінки ступеня, до якого банки є системно важливими з точки зору внутрішньої фінансової системи та економіки
2	Методика оцінки, що застосовується у випадку D-SIB, повинна дати можливість відобразити потенційні наслідки краху банку або зовнішні ефекти, спричинені крахом банку
3	Системою відліку в оцінці наслідків краху D-SIBs має бути внутрішня економіка
4	Органи влади країни походження банку повинні оцінювати ступінь системної важливості банків на рівні консолідованої групи, тоді як органи влади країни перебування (здійснення діяльності) банку повинні оцінювати дочірні компанії в своїх юрисдикціях разом із будь-якими з їх власних дочірніх компаній по низхідній із точки зору ступеня їх системної важливості
5	Наслідки краху D-SIB для внутрішньої економіки слід, у принципі, оцінювати з урахуванням таких конкретних характеристик банку: – обсяг активів; – ступінь фінансових взаємозв'язків; – взаємозамінність / інфраструктура фінансових установ (включаючи чинники, які необхідно враховувати стосовно концентрованого характеру банківського сектору); – ступінь складності (включаючи додаткові складнощі, що виникають у зв'язку з транскордонною діяльністю установи). Крім цього, національні органи влади можуть розглянути можливість застосування й інших заходів/даних, які могли б дати їм інформацію щодо специфічних для певного банку показників у межах кожного з наведених вище чинників, наприклад, масштабу внутрішньої економіки
6	Національні органи влади повинні здійснювати регулярну оцінку ступеня системної важливості банків, на котрі поширюється їх юрисдикція, таким чином, щоб результат оцінки відображав поточний стан відповідних фінансових систем, а проміжок часу, за яким здійснюються оцінки, не був значно довшим, ніж період, за яким здійснюється оцінка G-SIBs
7	Національні органи влади повинні оприлюднювати інформацію щодо основних принципів, на яких ґрунтується процедура оцінки ступеня системної важливості банків для внутрішньої економіки
<i>Блок 2. Підвищена здатність до поглинання збитків (HLA)</i>	
8	Національні органи влади повинні відобразити в документах методологічні принципи та міркування, якими вони керуються при встановленні диференційованого рівня HLA, який вимагатиметься від D-SIBs у їхній юрисдикції згідно з цією концепцією. Дані щодо диференційованої шкали рівнів HLA для різних D-SIBs необхідно отримувати із застосуванням кількісних методик (якщо такі є) та чинників, характерних для конкретної країни, при цьому зберігається право скористатися рішенням наглядових органів
9	Вимога щодо рівня HLA, висунута до банку, повинна бути співмірною зі ступенем його системної важливості, визначеним згідно з принципом 5
10	Національні органи влади повинні забезпечити узгодженість застосування методик оцінки G-SIBs та D-SIBs у межах своїх юрисдикцій. Органи влади країни походження банку повинні висувати вимоги щодо рівня HLA, який вони встановлюють на рівні материнської компанії та/або консолідованої групи, а органи влади країни перебування (здійснення діяльності) банку повинні висувати вимоги щодо рівня HLA, встановлені ними на субконсолідованому рівні / на рівні дочірньої компанії. Органи влади країни походження банку повинні перевірити, чи є материнський банк достатньо капіталізованим, якщо розглядати його окремо, в тому числі у випадках, коли вимога щодо рівня HLA для D-SIB застосовується на рівні дочірніх компаній. Органи влади країни походження банку повинні висувати більш високу вимогу з двох вимог щодо рівня HLA для D-SIB або G-SIB, якщо банківську групу було класифіковано як D-SIB у юрисдикції країни походження, а також як G-SIB.
11	У тих випадках, коли дочірня компанія банку вважається D-SIB органами влади країни перебування (здійснення діяльності) банку, органи влади країни походження банку та органи влади країни перебування (здійснення діяльності) банку повинні домовитися про координування зусиль та співпрацю в сфері висунення вимог щодо відповідного рівня HLA в рамках обмежень, накладених відповідними законами, що діють в юрисдикції країни здійснення діяльності банком
12	Вимогу щодо рівня HLA необхідно виконувати в повному обсязі за рахунок акціонерного (базового) капіталу першого рівня. Крім цього, національні органи влади повинні впровадити певні додаткові вимоги та інші заходи у сфері політики, які вони вважають доцільними, з метою подолання ризиків, пов'язаних із діяльністю D-SIB

слідки для внутрішньої економіки, ніж у тому випадку, якби це трапилось у більш масштабному і менш концентрованому банківському секторі)⁴.

БКБН вважає, що рішення про забезпечення певного рівня НЛА для D-SIBs також слід приймати, виходячи зі ступеня системної важливості банку для внутрішньої економіки. Це робиться для того, щоб банки, які повинні виконувати вимоги щодо забезпечення НЛА, мали в майбутньому додатковий стимул до зменшення ступеня своєї системної важливості, або принаймні до утримання його на сталому рівні. В тому випадку, коли в юрисдикції існують численні групи D-SIBs, це може передбачати застосування диференційованих рівнів НЛА до різних груп D-SIBs.

Висунення вимоги щодо забезпечення НЛА до D-SIBs органами влади країни перебування (здійснення діяльності) банку нічим не відрізняється від їхніх нинішніх повноважень щодо висунення вимог відносно забезпечення капіталу, зваженого з урахуванням ризиків згідно з компонентом 1 чи 2.

ОГЛЯД МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Після опрацювання передумов до побудови концепції нагляду за системно важливими банками доцільно проаналізувати світовий досвід окремих економічно розвинутих країн щодо імплементації рекомендацій БКБН у цьому напрямі.

Банк Нідерландів після кризи 2007–2008 рр. приділяє особливу увагу системно важливим банкам (на підтримку банківського сектору уряд витратив 18% ВВП).

Аналізуючи підхід Банку Нідерландів до системно важливих банків, можна виокремити такі три складові:

1. Ідентифікація системно важливих банків відбувається відповідно до методології, розробленої Банком Нідерландів;

2. Заходи з обмеження ймовірності дефолту, а саме: встановлення додаткових буферів капіталу – 1–3%; розробка нової методології нагляду; сформування розгорнутих планів відновлення діяльності системно важливих банків;

3. Заходи з обмеження впливу від де-

⁴ Ще одним чинником, який може виявитися релевантним, є позиція банківського сектору з точки зору фінансування, при цьому більший обсяг іноземного інституційного фінансування може призводити до збільшення витрат перехідного періоду (делевіридж) у фінансовому секторі та у внутрішній економіці в разі настання кризи.

Таблиця 4. Категорії та індикатори для визначення D-SIB (Чехія)

Категорія (вага)	Індикатори	Вага індикатора, %
Розмір (25%)	Сума всіх позицій, визначених як для розрахунку коефіцієнта леввериджу, відповідно до Базеля III	25
Взаємопов'язаність (25%)	Вимоги до фінансових інститутів	5
	Зобов'язання перед фінансовими інститутами	5
	Коефіцієнт загального фондування (<i>wholesale funding ratio</i>)	5
	Концентрація вимог до фінансових інститутів *	5
	Концентрація зобов'язань перед фінансовими інститутами *	5
Взаємозамінність / інфраструктура фінансової установи (25%)	Активи під управлінням (зберіганням)	4.167
	Обсяг платежів, здійснених через платіжні системи	4.167
	Кількість платежів, здійснених через платіжні системи *	4.167
	Депозити *	4.167
	Кредити, надані фінансовим корпораціям *	4.167
	Розмір портфеля урядових облігацій *	4.167
	Вартість позабіржових деривативів	3.125
Ступінь складності (інтеграції) (25%)	Цінні папери для торгівлі та продажу	3.125
	Вимоги до нерезидентів	3.125
	Зобов'язання перед нерезидентами	3.125
	Активи під управлінням на рівні групи (<i>assets in regulated consolidated group</i>)*	3.125
	Кількість відокремлених підрозділів *	3.125
	Кількість працівників *	3.125
	Співвідношення непрацюючих кредитів (<i>NPL</i>) та активів *	3.125

* Позначені індикатори, введені Національним банком Чехії для врахування національних особливостей.

фолту системно важливих банків, зокрема посилений режим реорганізації та вдосконалення планів реорганізації.

Банк Нідерландів установив для національних системно важливих банків вимоги відносно додаткової капіталі-

зації від 1 до 3% капіталу першого рівня (СЕТ1) залежно від ступеня їх важливості, таким чином розподіливши банки на п'ять кошиків (від Т1 до Т5 – системно важливі банки). Відповідно до цього систему нагляду за банка-

Таблиця 5. Індикатори для визначення D-SIB (Швеція)

№ п/п	Індикатор	Характеристика індикатора
“Прості”		
1	Загальні активи / ВВП	Загальні активи (у разі необхідності – на рівні групи) до ВВП
2	Депозити, залучені на місцевому ринку (<i>domestic deposit taking</i>)	Частка залучених у Швеції депозитів від фізичних осіб, нефінансових корпорацій та підприємств державного сектору
3	Кредити	Частка наданих банком кредитів фізичним особам, нефінансовим корпораціям та підприємствам державного сектору
4	Частка ринку – урядові облігації	Частка ринку в загальному обороті урядових бондів
5	Частка ринку – іпотечні облігації	Частка ринку в загальному обороті іпотечних облігацій
6	Частка ринку – ф'ючерси і форварди	Частка ринку в загальному обороті ф'ючерсів і форвардів
7	Частка ринку – валютний ринок	Частка ринку в загальному ринковому обороті Шведського валютного ринку
8	Депозити / капітал	Співвідношення залучених у Швеції депозитів від фізичних осіб, нефінансових корпорацій і підприємств державного сектору та капіталу банку
9	Резерв ліквідності з урахуванням стресу (<i>stressed liquidity reserve</i>)	Резерв ліквідності з урахуванням стресу у зв'язку з відливом коштів
10	Структурована ліквідність (<i>structural liquidity</i>)	Стабільність фондування з урахуванням строків погашення активів
“Удосконалені”		
11	Граничне очікуване “просідання” (MES)	Очікуване (ймовірне) “просідання” банку, викликане системними ускладненнями (зокрема, недовиконання плану, дефіцит ресурсів та ін.)
12	Оцінка системного ризику (SRISK)	Обсяг капіталу банку, який може знадобитися під час кризи
13	Δ Ко Вар-Систем (CoVar-System)	Оцінка Var фінансової системи, що враховує “просідання” окремого банку. Внесок банку в Var системи з урахуванням ускладнень у банку
14	Δ Ко Вар-Банк (CoVar-Bank)	Розраховується Var для банків із урахуванням стресових умов у фінансовій системі. Внесок системи в Var банку з урахуванням системних ускладнень
15	Гренджер козуеліті (Granger causality)	Зміна ціни акції банку як функція минулих її змін та минулих змін у ціні акції іншого банку

Таблиця 6. Категорії та індикатори для визначення D-SIB (Австралія)

Категорія (вага)	Індикатори	Вага індикатора, %
Розмір (20%)	Активи банку	20
Взаємопов'язаність (20%)	Вимоги до фінансових інститутів	10
	Депозити, залучені від фінансових інститутів	10
Взаємозамінність / інфраструктура фінансової установи (20%)	Кредити домогосподарствам	5
	Кредити нефінансовим корпораціям	5
	Кредити уряду	5
	Кредити місцевим службам і неприбутковим організаціям	5
Ступінь складності (інтеграції) (20%)	Інвестиційні цінні папери	10
	Торгові цінні папери	10
Місцевий настрій (Domestic sentiment) (20%)	Депозити, залучені від домогосподарств	20

ми також було вдосконалено (див. схему). Більше того, відповідно до рекомендованого БКБН підходу для системно важливих банків Банк Нідерландів вимагає, щоб за результатами стрес-тестування був сформований план відновлення їх діяльності або план реструктуризації.

У Німеччині підхід до нагляду за системно важливими банками ґрунтується на таких основах:

1. Орієнтація на ризики, тобто оцінка здатності банку брати на себе певний ризик;

2. Пропорційність;

3. Підхід, який базується на принципах БКБН, що, по суті, є мінімальними вимогами для Бундесбанку.

Передусім слід зазначити, що Бундесбанк використовує принцип “пропорційності” нагляду, який передбачає різну інтенсивність нагляду за банком (залежно від його фінансового стану та системної важливості).

Інструментами “мінімального” нагляду є:

– оцінка щорічної фінансової звітності й управлінських звітів;

– оцінка звіту зовнішніх аудиторів за результатами розгляду річної фінансової звітності;

– моніторинг, аналіз та оцінка регулярних і спеціальних звітів та інформації (наприклад, щомісячний збір інформації про банк, звіт про забезпечення платоспроможності й ліквідності, великі експозиції);

– регулярні зустрічі з вищим керівництвом банку;

– класифікація банку;

– складання профілю ризику банку.

Інструментами “інтенсивного” нагляду є:

– цілеспрямований збір інформації шляхом безвиїзного моніторингу (наприклад, спілкування по телефону / підготовка запитів);

– збір інформації про банк безпо-

середньо під час його перевірки (наприклад, спеціальні зустрічі з вищим керівництвом банку / проведення інспектування);

– уточнення профілю ризику банку (для системно важливих банків – шоквартально, для інших – як правило, один раз на рік).

Слід також зазначити, що для системно важливих банків, крім мінімаль-

$$SCORE = \frac{ASSETS}{\sum ASSETS} + 0.5 \times \left(\frac{LOANSFIN}{\sum LOANSFIN} + \frac{DEPFIN}{\sum DEPFIN} \right) + 0.25 \times \left(\frac{LOANSHH}{\sum LOANSHH} + \frac{LOANSNF}{\sum LOANSNF} + \frac{LOANSGOV}{\sum LOANSGOV} + \frac{LOANSCOM}{\sum LOANSCOM} \right) + 0.5 \times \left(\frac{TRADSEC}{\sum TRADSEC} + \frac{INVSEC}{\sum INVSEC} \right) + \frac{DEPHH}{\sum DEPHH}.$$

них вимог до системи управління ризиками, проводиться стрес-тестування таких складових, як капітал, кредитний, ринковий та операційний ризики, ліквідність та інші суттєві ризики.

Досвід Данії в сфері запровадження нагляду за системно важливими банками полягає в реалізації таких послідовних кроків:

1. Вибрати показники, за якими визначаються D-SIBs (зокрема, активи/ВВП, депозити банку/депозити (всього), кредити банку/кредити (всього));

2. Визначитися з “точками відсікання” для показників із пункту 1;

3. Сформувані кошики зі значеннями діапазонів для встановлення додаткових вимог до капіталу;

4. Сформувати банки, сукупний рейтинг яких за показниками перевищує “точку відсікання” хоча б за одним показником із пункту 1;

5. Розрахувати загальний бал для визначення системної важливості банку;

6. Розподілити банки за кошиками з метою визначення додаткових вимог щодо капіталу для кожного конкретного банку.

У Чехії додаткові вимоги до капіталу банків, які є D-SIBs, узагальнено є такими: розрахунок значення D-SIB для кожного банку та розрахунок величини системно важливого буфера (надалі – буфер D-SIB) для кожного банку.

При цьому Національний банк Чехії використовує такі категорії та індикатори для визначення D-SIB (див. таблицю 4).

У Швеції з метою визначення системної важливості банку використовують 10 “простих” та 5 “удосконалених” індикаторів (див. таблицю 5).

Досить цікавим є досвід Австралії, де використовується додаткова до рекомендацій БКБН категорія “Місцевий настрій” (див. таблицю 6).

Усі індикатори розраховуються як співвідношення значень конкретного банку і загального значення за банківським сектором країни.

Таким чином, загальний рейтинг банку (SCORE) визначається як сума значень усіх індикаторів за такою формулою:

ВИСНОВКИ

Отже, сутність запропонованого БКБН підходу до вирішення питання регулювання діяльності системно важливих банків полягає у встановленні додаткових вимог до капіталу таких банків із метою забезпечення їх здатності до підвищеного поглинання збитків. Це, на думку БКБН, буде принаймні утримувати системно важливі банки від подальшого нарощування рівня їхньої важливості.

Проблема організації ефективного нагляду за системно важливими банками набуває нині особливої актуальності в Україні, оскільки банківський сектор є досить концентрованим.

При розробці методики нагляду за системно важливими банками доцільно враховувати не тільки специфіку банківського сектору країни загалом, а й важливість діяльності кожного конкретного банку (зокрема, його роль у забезпеченні життєдіяльності окремих галузей економіки). □